

cu

GEORGE CONSTANTIN

despre

CREDINȚA ÎN REGIZOR
NEVOIA DE ECHIPĂ
PĂSTRAREA INTEGRITĂȚII ARTISTICE
UN NOU CAPITOL

Acest interviu s-a născut întâmplător. În primele zile din aprilie, în holul Teatrului Mic, în așteptarea unei repetiții care nu mai începea, căci decorul piesei Iona — uriașul și inofensivul amalgam de plastic alb-buretos — se usca greu, l-am întrebat pe taciturnul George Constantin ce gânduri mai nutrește despre teatru.

— Joc, mă pasionează ceea ce fac, mă pasionează anumite piese, un anumit teatru... Mă îndurerează însă faptul că, în jurul nostru, unii colegi devin indiferenți, oboșiți, nepăsători... Indiferenți față de lucruri, deziderate pentru care altă dată se bateau... Cu mine se petrece altă schimbare: în urmă cu două-trei stagioni, jucam mult, enorm, zilnic! Credeam că în teatru asta este cel mai important: să joci cât mai mult! Nu atât pentru succesul de public, această hidră cu o sută de capete, gata oricând să te spintece sau să te adore, ci pentru formarea mea personală. Astăzi am învățat că trebuie să „mă păstrez”. Vreau să joc mai puțin, în schimb să fiu în adânc, să ajung la simburile adevărului artistic. Fără pasiune, fără credință în acest adevăr nu se mai poate face nimic bun...

— Să încercăm să realizăm o discuție sinceră despre ceea ce te preocupă. S-ar cuveni să începem cu drumul în teatru... știi, s-a scris despre începuturile dumitale: tânăr muncitor strungar devenit actor... Poate totuși ne veți schița o sumară retrospectivă...

— După toate aparențele, în teatru am ajuns din întâmplare. În adolescență mi-am imaginat o carieră spectaculoasă: aviator! Voiam cu orice chip să intru la școala de aviație! Dar n-am avut acest noroc. Am intrat la o meserie. Strungăria îmi plăcea, deși n-aveam aptitudinile necesare. E o muncă frumoasă, cere talent. Acolo, la strungăria am avut primul contact cu teatrul. Un instructor m-a distribuit într-o piesă. Se numea... „O scrisoare pierdută”! Jucam alternativ pe Tipătescu și pe Căta-venecu. După spusele celor de acolo, aveam talent. Împreună cu un coleg-prieten, Sică Stănescu, azi actor la Teatrul „M. Eminescu” din Botoșani, am hotărât să ne prezentăm la admitere la I.A.T.C. La examen eu am căzut, Sică Stănescu a reușit, a intrat la clasa maestrului Moni Ghelețer. Mă pregătisem pentru „dramă” (credeam eu!), comisia mi-a cerut să prezint ceva „pe comedie” și... nu am reușit. După acest eșec, mi-am pierdut un an din viață activând prin niște ansambluri de tineret și cu încăpăținare m-am prezentat la concurs pentru a doua oară. Nimerisem în clasa de pregătire a lui Vlad Mugur. Acolo a fost prima mea întâlnire cu acest regizor-pedagog, căruia îi datoresc formația inițială. De astă dată am reușit (dădusem și la Institutul de Cinematografie, fusesem admis și acolo), dar am intrat la teatru, la clasa lui N. Bălțățeanu.

— Cine ți-au fost colegii? Li urmărești în continuare, te interesează evoluția lor?

— Fac parte din promoția anului 1956, a profesorilor N. Bălțățeanu, Aura Buzescu, Vlad Mugur, Beate Fredanov, alături de colegii mei: Silvia Popovici, Sanda Toma, Gheorghe Cozorigi, Amza Pellea, Constantin Răuțchi, Victor Rebengiuc, Ion

Buleandră. Silviu Stănculescu. Ne iubim și azi, ținem mult unii la alții, deși ne vedem rar. Eu am evoluat întrucitva diferit, căci nu mi-am făcut „stagiul” la Craiova. Din cauza unor încurcături organizatorice (în anul II m-a luat Vlad Mugur la Bacău să interpretez un rol — lucru mare pe vremea aceea pentru un student), dar de aici și exmatricularea și motivul pentru care după absolență am fost trimis, mai bine zis „incorporat”, la Teatrul Armatei să-mi termin stagiul militar în chip de actor-soldat.

— *Ce amintire porți Institutului de Teatru?*

— Eu datorez mult școlii și profesorilor mei. Am avut norocul să fiu repartizat, cum am spus, la clasa maestrului N. Bălățeanu. L-am iubit cum iubesc copiii, poate de aceea ne și purtam copilărește cu el. N-am știut să profităm îndeajuns de prezența acestui mare dascăl printre noi, n-am știut cum să „stoarcem” de la el ce și cât trebuie... Il întrebam neerozii. De pildă, de ce n-are mașină? Îmi amintesc că ne-a răspuns că se simte foarte bine mergînd pe jos... Și alte întrebări de acest soi. Bălățeanu se ocupa mult de noi, se zbatea pentru succesul nostru, îmi amintesc cât suflet a pus pentru Rucăreanu în *Figaro*... Își asuma toate răspunderile. Apoi am trecut la clasa doamnei Beate Fredanov, o excelentă profesoară, un minunat pedagog. Grupa noastră i-a pricinuit multe necazuri. Eram cu toții îndisciplinați, obraznici, băieții se țineau de drăcovenii. Odată, Rautchi a refuzat să urce pe scenă și eu l-am imitat. Beate Fredanov a procedat atunci cu mine la fel cum mă port eu azi cu fiu-meu. Mi-a promis că dacă execut sarcinile la clasă, îmi va aduce o carte care îmi va plăcea. S-a ținut de cuvînt. Mi-a adus un volum al lui Walt Whitman pe care îl păstrez și astăzi.

— *Și primele roluri? Primele contacte regizorale în teatru? Primele experiențe și concluzii?*

— În Institut am lucrat, adică am învățat cu Vlad Mugur, apoi m-am întîlnit în anul IV cu Lucian Pintilie. La Teatrul Armatei — cum se numea pe atunci — azi Teatrul „Nottara”, unde joc în continuare, am lucrat cu Șahighian, cu Jora, cu Rafael, George Teodorescu... Am lucrat cu foarte mulți regizori și din generații diferite. Cu Dan Nasta și Sanda Manu, Lucian Giurchescu, Sorana Coroamă, Radu Penciulescu, Ion Cojar, Crin Teodorescu și în sfîrșit azi cu Andrei Șerban. Primul meu rol de succes — după cum se știe — a fost *Pygmalion*. Am intrat în rol din întîmplare. Întîlnirea cu Sanda Manu mi-a fost de bun augur. Datorită lui Higgins am scăpat de multe inhibiții. La început eram distribuit cu greu. Am ținut mult să joc în *Antoniu și Cleopatra*, să-l dublez pe Cristea Avram, dar Vraca s-a opus. De altfel a trebuit să treacă multă vreme ca Vraca să-mi acorde o oarecare considerație. Asta s-a întîmplat după premiera piesei lui Kruczkowski, *Prima zi de libertate*.

Din acești ani am învățat — deci, experiență și concluzie — că în această profesie nu poți răzbi fără noroc. Eu mă consider un om norocos. Am răzbit. Sint convins însă că în teatrul nostru există în general foarte mulți actori cu mare talent, dar care n-au avut încă posibilitatea să se remarce, să salte, să fie „cotati”; să se întîlnească cu cine trebuie — mă refer la regizori. Tinerilor mei prieteni din teatru le adresez un sfat: odată făcut un lucru bun, să țină de el cu dinții: o poziție cucerită trebuie apărată! De tine însuși în primul rînd, de ispitele facilului, ale succesului ieftin, de risipirea în mici activități, aparent satisfăcătoare, dar care în fond te sărăcesc pe plan profesional, te secătuesc pe plan spiritual. Am mai învățat că fiecare nou rol e un examen. Orice nouă distribuție e o reevaluare a calităților tale. Nu mă refer la film, la acele repetate probe, umiltoare pentru actori și, după părerea mea, nesemnificative. Cum poți demonstra aptitudinile, valentele cu un rol în cițiva metri de peliculă, dintr-un moment ales la întîmplare? Marea încercare e în teatru, pe scenă, în contact direct cu publicul, acest judecător neiertător pe care trebuie să-l cucerești în fiecare seară din nou.

— *Uorbeai de întîlniri de bun augur. Care au fost marile întîlniri din drumul parcurs pînă azi?*

— Prima, am spus, Vlad Mugur. Vlad știe să facă actori. Această însușire o are și Radu Penciulescu. Dacă Vlad Mugur a format un strat indispensabil în structura mea artistică, a doua oară m-am născut ca actor datorită lui Radu Penciulescu. Am lucrat împreună *Steaua polară*, spectacol despre care s-a scris foarte mult. Ca să spun așa, din ce eram și nu eram, Radu Penciulescu a pus pe mine ce trebuie! Dintre multiplele lui calități regizorale două mi se par esențiale și extrem de utile actorului: maxima concentrare și maxima libertate. De la Penciulescu am învățat că nici o clipă din

repetiție nu trebuie pierdută; lucrul cu el te solicită la maximum și se desfășoară cu o intensitate extraordinară, fortifiantă. Penciulescu îți cere o participare totală și totodată te stimulează. Penciulescu nu uzează de dreptul regizoral la „imixtiune” în creația actorului, el nu intră în intimitatea nașterii personajului. Te obligă să-l gîndești, te împinge să te desfășori singur! Radu Penciulescu e primul tău spectator, se amuză sau se întristează, se înfurie sau te savurează, participă la jocul tău. Pe vremuri, din felul în care Vlad Mugur citea un text, înțelegeam cum trebuie jucat. Cu Radu Penciulescu mă înțeleg din priviri. El știe să lucreze diferențiat cu o distribuție, are un mare discernămint în alegerea soluțiilor. Dintre întîlnirile marcante se înscrie și cea cu Crin Teodorescu la *Jocul ieșelor*, moment pe care-l asociez de întîlnirea mea cu un mare actor pe o mare partitură: Gh. Ionescu-Gion. Importante au fost și colaborările cu Sanda Manu: *Pygmalion*, *Prima zi de libertate*, Cehov — *Acest animal ciudat*.

— *Ca actor de teatru te simți îmbogățit în contact cu filmul, televiziunea, radioul? Registrul interpretativ se lărgeste, sau riscă o uniformizare conform cerințelor consumatorului?*

În comparație cu alții, experiența mea extrateatrală este redusă. Esențială mi se pare munca în teatru. Fără îndoială, un actor bun e liber să se „producă” în multe feluri: să cînte, să danseze, să facă film, televiziune... Orice, cu condiția să nu iasă din sfera artei — adică să facă totul bine. Să innobileze aceste divertismente! Un actor bun nu are voie să se arate publicului său într-o lumină nefavorabilă. Am mai spus, mi se pare, că actorul trebuie să știe să se „păstreze”. Să nu se risipească. Am învățat acest lucru de la Ionescu-Gion. E greu. Trebuie să renunți la multe ispite. În profesia noastră toată lumea vrea să muncească, să activeze, să se remarce. Sintem cu toții lacomi de roluri! Dar... Trebuie să ne drămuim timpul. Trebuie să ne cultivăm mereu! Trebuie să ne obligăm să citim, să studiem, să ne informăm! Dar să avem timp pentru asta. Dacă aș fi profesor la Institut, aș obliga actorii să urmeze periodic cursuri de reeducare, de reprofesionalizare, avertizîndu-i asupra primejdiei „ciubucului”. Aș pretinde să învețe cum să se ferească de fleacuri, de „ocaziile” care le alterează integritatea artistică. Într-o apariție de 10 minute la televizor — unii și dintre cei mai talentați și mai iubiți — dărimă singuri rezultatele unei munci de zeci de ani pe scenă.

— *Ai vorbit despre regizori, nu și despre partenerul-actor. Cum colaborezi în scenă?*

— Partenerul este un factor esențial, capital. Sînt partizanul echipei, am nevoie de echipă. De aceea m-a și atras colaborarea cu Teatrul Mic și cu Penciulescu. Din cele ce spun s-ar putea crede că nu-mi iubesc teatrul la care m-am afirmat, Teatrul „Nottara”; dimpotrivă, mi-e foarte drag și-i păstrez recunoștința afirmării și tineretii mele. La „Mic” însă mi-am regăsit generația mea și idealurile ei. Așa s-a născut *Tango* — iubesc acest *Tango*, fiindcă e un model de conlucrare activă și totală între actori de egală valoare. Cînd în dreapta și în stînga ta sînt actori buni, animați de aceleași convingeri, stimularea e reciprocă și cinstită! Sarcinile scenice se împart rațional! Atunci, în serile tale proaste, în serile cînd publicul nu comunică cu tine sau tu nu poți ajunge la el — atunci simți sprijinul partenerilor, simți că răspunderea nu cade doar pe umerii tăi.

— *Mi se pare că ai rămas printre puținii supraviețuitori ai ideii de echipă...*

— Vreau să pot face cu credință o treabă cinstită și adevărată. De aceea am nevoie de echipă. Treaba de unul singur e sortită sușanelii sau eșecului. Cu cine anume? Cu toți colegii mei de generație, cu toți care cred în meseria noastră. Cred în teatrul făcut cu convingere, cu dăruire, cu credință în partener și mai cu seamă în regizorul-animator, în regizorul-artist. Mă impresionează credința cu care Dinică îl urmează pe Esrig; entuziasmul cu care actorii formați de Esrig i se dăruie necondiționat. Avem nevoie de un regizor în care să credem necondiționat. Dacă greșim, să greșim împreună, convinși pînă în ultima clipă de justetea muncii noastre. Dacă nu am deplină încredere în regizorul cu care lucrez, dacă am îndoieli, îmi lipsește bucuria repetițiilor, convingerea în reușită. Intru greu în rol. Trece cînta timp pînă găsesc

„omul”, trăsăturile personajului meu. Penciulescu îmi spunea că Sinești, în clipa în care intră în scenă, are un trecut. Când Sinești iese din scenă, acțiunile viitoare se prevăd cu ușurință. Deci, biografie. Nu poți să apari în scenă fără această biografie, fără să cunoști în amănunt, plămada, gândurile, într-un cuvânt ființa eroului tău. Din acest punct de vedere, Iona mi-a pus probleme foarte mari. Ființa lui Iona e ca apa, lănecoasă și totodată palpabilă. Poezia, simbolul, metafora se amestecă, se contopesc cu acțiuni concrete, cu fapte diurne, palpând de viață. Intr-una din multiplele discuții purtate între noi în jurul textului lui Marin Sorescu, cineva spunea că fiecare spectator e liber să înțeleagă ce vrea, după căderea cortinei. Eu nu împărtășesc această părere. Nu sînt pentru ambiguitatea sensurilor... Sînt convins că *Iona* a fost scrisă într-o anumită zi, într-o anumită stare de spirit, că autorul a vrut să spună ceva anume, dar și spectatorii trebuie să vadă, trebuie să simtă acest ceva anume. *Iona* este o capodoperă ce va rămîne în istoria literaturii noastre. Nu știu însă ce concluzii vor trage din ea spectatorii. Cred de altfel că *Iona* poate fi interpretat în foarte multe feluri și probabil de foarte mulți actori. Gîndindu-se la mine, bănuiesc că inițial Radu Penciulescu și apoi Andrei Șerban au avut în vedere anumite particularități ale personajului. Așa îl și joc. Cu toate că e „singur și trist”, Iona al meu e un tip vital, un om cu haz; m-au preocupat acest haz, aerul mucalit, naiv, zîmbetul cu care abordează singurătatea, forța cu care își duce viața mai departe. Piesa e o tragedie, dar personajul meu nu e mereu trist. Iona stă pe dunga vieții, și mereu așteaptă să i se întîmple ceva, să vină ceva ce nu vine... Credința lui în viață e uriașă, ca și generozitatea în fața naturii, a cosmosului. Peștele amenință să-l înghită, dar lui îi e milă de peștiișorii pe care-i pescuiește... Disperarea-i bate la ușă, și el se face că n-o bagă în seamă. Are momente de spaimă, de cruce de viață, și clipe de bucurie simplă, omenească. E pătruns de credință, iradiază miresmele vieții. Ce superbă e această piesă românească...

— *O ultimă întrebare: ai vorbit despre colegi, despre generația dumitale. Ce perspective crezi că i se deschid? Și încă ceva: concret, ce proiecte ai?*

— Când am fost la Paris, acolo, pentru prima dată mi-a dispărut ca să spun așa sentimentul de modestie, o anumită umilință față de condiția noastră artistică. Acolo am înțeles limpede că teatrul nostru e bogat, foarte bogat; că noi dispunem de actori mari, excepțional înzestrați. M-au decepționat multe spectacole văzute, unde în jurul unei vedete mișunau cițiva actori mediocri. Pe de altă parte, m-am gîndit cu părere de rău că la noi nu se înțelege suficient necesitatea, rolul vedetei. Pentru marele public vedeta este un fenomen absolut necesar. Mitul ei, cu atîta grijă și seriozitate construit în occident, nu e un fapt întîmplător, un capriciu publicitar. Noi greșim, neglijîndu-l. În generația mea sînt multe virtuale vedete, mulți actori străluciți. Dar ceea ce mă doare e că, deși nici unul dintre noi n-a atins vârsta de patruzeci de ani, ne simțim adesea frînți de osteneală, storși pînă la epuizare, pentru că ne risipim în prea multe lucruri mărunte, sîntem prea puțin pretențioși față de noi și profesiunea noastră.

Înainte de a vorbi de perspective, cred că trebuie să ținem seamă de momentul prin care trec. Mă aflu la o răscruce. Când am venit la Teatrul Mic ne-am strîns în jurul lui Radu Penciulescu, mai mulți. Ne-am bucurat și am suferit împreună. Ne-am maturizat împreună. În ceea ce mă privește, m-au format, m-au modelat spectacolele montate aici, la Teatrul Mic — deopotrivă *Oricît ar părea de ciudat, Simple coincidențe, Jocul ielelor și Tango*.

Azi, prin plecarea lui Radu Penciulescu, un ciclu s-a închis, o epocă din viața noastră a luat sfîrșit. Vom începe, desigur, un nou capitol... Nu știu ce va conține... Nu-mi cunosc proiectele, nu mi-am cristalizat planuri... V-am spus că nu cred în teatrul făcut de unul singur!